

מחצלת אוויר

שלושה שירים

מגרמנית: שמעון זנדבנק

הבדלה

את האחד,
את החוט האחד
את טוה – את
שהוא-הוא שטוה אותך –
לעבר החפשי, הכפות.

גדולים
נצבים הכישורים
על ארץ-אין, העצים:
אור עולה ונשזר במחצלת-
האוויר שאת עורכת עליה שלחן לקראת
הכסאות הריקים
ואור השבת –
לקבועם.

למטה

נשאת הביתה אל השכחה
השיחה הקלילה
של עינינו האטיות.

נשאת הביתה הברה-הברה, נחלקת
בין הקביות העורות ליום, שמושטת אליהן
לעת יקיצה
היד הגדולה המשחקת.

יותר-מדי-דבור שלי
סוגר על הגביש הזעיר
שבאצטלת שתיקתה.

[איפה?]

איפה?
במאסות תחוחות של הלילה.

בשפכת ובדרדרת הדוי,
ברעם האטי,
בבור-החכמה הקרוי לעולם-לא.

מחטי מים
מאחים את הצל
שפקע – הוא נאבק
לרדת למטה מזה,
לחפשי.

הערות המתרגם:

- (1) לשיר "הבדלה": הנמענת – אמו המתה של המשורר? – עורכת את שולחן השבת וטווה בכך את החוט המקשר את דורות עמה, החוט שפרדוקסלית טווה אותה, שזור אותה במרקם הדורות. וחוט זה שהיא טווה ומוטווה בו הולך לעבר הגורל היהודי הפרדוקסלי – חירות ושעבוד גם יחד. אשר לכישורים, אפשר שזהו הרמז ל"כישור ההכרח" של אפלטון ב"המדינה", המניע את סיבובי הספירות. מחצלת האוויר והכיסאות הריקים חותרים כמדומה תחת ה"הבדלה" בין קודש לחול ומציגים את הקודש כחלל ריק.
- (2) לשיר "למטה": השיר מעמיד את הדיבור – הפטפטת, הדפּרָת – מול השתיקה, אך לא השתיקה ביחידות מול הנייר, אלא השתיקה הדיאלוגית. העינים המשוחחות ומשחק הקוביה משקפים קשר אנושי ושירה כפנייה אל הזולת ולא אוטונומיה של האני. ר' נאום ה"מרידיאן" של צלאן בקובץ תרגומי צלאן שלי "סורג־שפה" (הספריה החדשה לשירה, 1994) עמ' 127-141 – נאום שבמרכזו הדיאלוגיזם בשירה.
- (3) לשיר "איפה?": שיר המשקף את העניין שגילה צלאן במונחי גיאולוגיה והמדעים הקרובים לה. הוא מרבה להשתמש בהם במובנם המדעי המדויק שאינו מוכר לקורא הממוצע, מה גם במשמעות המטפורית שהוא מעניק להם. לאקוויוולנטים העבריים "מאסות", "שפוכת", "דרדורת" או "מחטי־מים" יש אולי הדהוד סמלי כלשהו, אך מידת דיוקם המדעי מועטת. ה"מסר" הכללי של השיר, מכל מקום, הוא שהשחרור האחרון יימצא בחכמה היורדת לתהום ויודעת: לעולם לא.

שלושת השירים ייכללו בקובץ שלישי של תרגומי צלאן שלי, "אור כפוי", העתיד לצאת בהוצאת הספריה החדשה לשירה.